

GENEL LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KURAL DIŞI DAVRANIŞ GÖSTERME EĞİLİMLERİNİN CİNSİYET, SINIF VE MÜZİK EĞİTİMİ DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Yrd. Doç. Dr. Köksal APAYDINLI

Karabük Üniversitesi
Safranbolu Meslek Yüksekokulu

koksalapaydinli@gmail.com

Prof. Nezihe ŞENTÜRK

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Müzik Eğitimi ABD

nezihesenturk@gmail.com

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimlerini cinsiyet, okudukları sınıf ve aldıkları müzik eğitimi değişkenlerine göre incelemektir.

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara ilindeki resmi genel liselerde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemini ise Ankara ilinin alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyindeki genel liselerin 10. ve 11. sınıfında okuyan 486 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve kural dışı davranış ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemlerinden yararlanılmış; ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar için t testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca grup varyanslarının eşitliği durumunda Scheffe testinden, eşitsizlik durumunda ise Scheffe testinin parametrik olmayan karşılığı olan Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla kural dışı davranış eğiliminde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hiç müzik eğitimi almayan öğrencilerin kural dışı davranış gösterme eğilimlerinin çeşitli sınıflarda müzik eğitimi alanlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Buna karşılık genel lise öğrencilerinin okudukları sınıfa göre kural dışı davranış gösterme eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgular sonucunda müzik eğitiminin önemine ve işlevselliğine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Genel Lise, Ergenlik, Kural Dışı Davranış

¹ 2010 yılında "Genel Lise Öğrencilerinin Kural Dışı Davranış Gösterme Eğilimleri ile Müzik Eğitimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Ankara İli Örneği)" adlı yayımlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

The aim of this research is to investigate the tendency of showing delinquent behaviours of general high school students according to the gender, the classes and the music education variables.

The research is the descriptive one which is used the literature review. The 2009-2010 term students who are educated in general high schools in Ankara consist of the population of this study. The sample consists of 486 students who are educated in the 10th and 11th grades in lower, middle and upper socioeconomic levels in Ankara. The forms which are developed by the researcher like personal information and delinquent behaviours scale are applied to the sample. In the research; descriptive statistic methods, independent-samples t test for comparing two groups, one way ANOVA for comparing more than two groups, Scheffe test for equality of the group variance and Tamhane test for inequality of the group variance are used for analyzing data.

In the result of this research, it's indicated that the general high school boys have more tendency of showing delinquent behaviours than the girls. Furthermore it's found that the students who don't have music education in any class have more tendency of showing delinquent behaviours than the students who have music education in various classes. On the contrary, statistically significant difference is not found in the tendency of showing delinquent behaviours of general high school students according to the classes. As a result of this findings, some suggestions are improved for the importance and the functionality of music education.

Keywords: Music Education, General High School, Adolescence, Delinquent Behaviour.

1. GİRİŞ

Ortaöğretime devam eden öğrenciler bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden farklı gelişim özelliklerine sahiptir. Fiziksel ve biyolojik yönden hızlı bir büyüme ve gelişme döneminde bulunan gençler, ruhsal bakımdan çalkantılı, duyguları kabarık, sabırsız, arkadaşlık ilişkilerinin daha önemli olduğu bir çağdadır (Okat, 2006). Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin içinde bulunduğu bu dönem, Adolesan Çağı olarak da bilinen ergenlik dönemidir.

Fırtına ve gerginlik dönemi olarak da açıklanabilen ergenlik, hangi toplumda olursa olsun, her bireyin yaşadığı bir evredir. "Her toplumda ergen, çağına özgü olan duygu, düşünce, tutum ve eylem içindedir. Bu çağın temel özellikleri; duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, kişiliğinin sınırlarını aşma, toplum içinde sivrilme, ilgi çekme, rol sahibi olma çabası biçiminde özetlenebilir" (Yavuzer, 1994:243).

Ergenlik çağındaki çocuklar kim olduklarını, ailelerinden ne ölçüde farklı olduklarını, çevreleri hakkında neler hissettiklerini, kendi değerlerinin neler olduğunu ve çevreleri hakkında neler düşündüklerini bulmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Ergen kendisini kabul etmeye, kişiliğini bulmaya, gruplara girmeye ve gereksinimlerini dengeli bir şekilde karşılamaya çalışmaktadır (Köknel 1999,

Nelsen ve Lott 2001). Bu doğrultuda arkadaşlık ilişkileri önem kazanmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncelik etmektedir. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Genç bu ilişkilere girerek zekasıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini kanıtlar. Yardımlaşarak, paylaşarak, duygusal alışverişe girerek dostluk bağlarını kurar. Arkadaş kümesine giren ergen hem tek başına bir birey, hem de toplumun eşit bir üyesidir (Yörükoğlu, 2000). Ergenlerin arkadaşlarıyla ilişkileri, anne ve babalarıyla kuracağı ilişkiden farklıdır. Kulaksızoğlu'na (2002) göre anne-baba-çocuk arasında ebeveyn otoritesine bağlı bir ilişki varken, akranlarıyla kurduğu ilişkide genç; başta eşitlikçi düşünmeyi, sosyal ilişki kurmayı, güvenli davranış göstermeyi, kendi düşüncesini ifade etmeyi, başkalarının fikirlerini hoşgörü ile karşılamayı öğrenir.

Ergenlik konusunda çalışan ilk psikolog olan G. Stanley Hall, ergenliği uygar döneme en yakın dönem olarak görmektedir. Bu dönem uygar olan ve olmayan arasında gelgitlerin ve çatışmaların yaşandığı dönemdir. Ancak Hall, bu dönemde eğitime önem vermekte, kişinin eğitimle verileni algılayabilecek ve olumlu değişiklikleri gerçekleştirebilecek niteliklere sahip olduğunu ifade etmektedir (Gallatin, 1995).

Eğitimin en önemli amaçlarından biri, bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamasına yardım etmek ve sosyalleşmelerini sağlamaktır. Çocuğun içinde bulunduğu topluma uyum sağlayabilmesi ve toplumla bütünleşebilmesi, toplumda geçerli olan davranışları kazanmasıyla olanaklıdır (Çağdaş ve Seçer, 2002). Birey toplumda istendik davranışları kendi kendine kazanamaz. Bazı istendik davranışları planlı olarak bireye kazandırılmasını amaçlayan eğitim, formal eğitim olarak adlandırılmaktadır (Senemoğlu, 2004). Formal eğitimin verildiği en işlevsel yerler ise okullardır. Özetle, ergenlik dönemini yoğun olarak yaşayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmesinde okulun önemi yadsınamaz.

1.1.Ergenin Sosyalleşmesinde Okulun Önemi

Yavuzer'e (2006) göre; bireye toplumsal değer hükümlerini kazandıran, ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aile ortamıdır. Ancak aile ortamındaki toplumsal etkileşim yetersizliği ya da kötü modellerin bulunması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurum, okuldur. Ergenlik döneminin neredeyse tamamı eğitim-öğretim süreci içinde yani okulda geçmektedir. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde ailenin ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluş olmalıdır. Çocuğun ailesinden sonra en fazla zaman geçirdiği kurum olan okulun suç işlemeyi önlemedeki işlevi ve sorumluluğu diğer kurumlara göre daha fazladır. Okullar bir yandan doğrudan eğitim ve öğretim yoluyla çocuğun sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesini sağlayarak toplumda suçun önlenmesine hizmet ederken, bir yandan da öğrencilerin okul içinde suç işlemelerini önleyici tedbirler alır. Yapılan araştırmalar okul öğrenimiyle çocuk suçluluğu arasında ters orantı olduğunu göstermektedir. Bu da çocuğun ve gencin uyum sürecinde okulun etkililiğini kanıtlamaktadır (Yörükoğlu, 2000). Ancak son yıllarda ülkemizde istenmeyen davranışlar gösteren ergen sayısı hızla artmaktadır. Yapılan araştırmalarda

okullarda da kural dışı davranışlar sergileyen öğrenci sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir.

1.2. Okul Kuralları ve Disiplin

Öğrencilerin disiplin bağlamında yapması ve yapmaması istenilen davranışlar, kısaca kural adı verilen belirli normlara dayandırılır. Kurallar, sınıfta ve okulda öğrencinin gösterdiği davranışın doğru ya da yanlış olmasını belirlemede temel başvuru kaynağıdır (Uluğ, 1999). Demokratik ve adaletli şekilde belirlenmiş kurallar sayesinde öğrenciler, kendilerinden ne tür davranışlar beklendiğini bilerek ona göre davranabilirler. Kural koymanın amacı, öğrencilere onlardan beklenen iyi davranışların öğretilmesidir. Buchanan-Barrow ve Barrett'e (1998) göre; okulda kurallarla ilgili sıkıntı yaşayan çocukların hem toplumsallaşma sürecinde, hem de akademik beceriler yönünden akranlarından geri kalabileceği düşünülmektedir. Toplumsallaşma ve akademik başarı için bu denli önemli olan okul kurallarına uymak, disiplin kavramını da beraberinde getirmektedir.

Disiplin en basit şekliyle "eğitim" demektir. Diğer bir deyişle; öğretici, düzenli davranış ve yetkinlik kazandırıcı yetiştirme demektir. Daha geniş anlamıyla disiplin; çocuğun zihinsel, toplumsal ve duygusal gelişimindeki eğitiminde, onun yapıcı özellikler ve öz denetimine sahip olması için oluşturulan bir süreçtir (Yıldırım ve Sezginsoy, 2004). Bireyler, okul yaşantıları boyunca çevre ile etkileşime girerek, zaman zaman istenmeyen değişik davranış biçimleri sergileyebilirler. Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. İstenen davranış "bana göre" olmaktan çıkararak, kurallardır. Kural dışı davranış, okul içinde disiplin ve ahlak kurallarına uymayan, öğrencilerden yapmamaları beklenen davranışlar olarak tanımlanabilir (Başar, 1994).

Disiplin sorununa kaynaklık eden kural dışı davranışlar, öğretim sürecinin önemli boyutlarda engellenmesine ve aksatılmasına neden olmaktadır. Okullarda disiplin önemli bir konudur ve okulların çocukların disiplinli olarak yetiştirilmesinde önemli bir rolü vardır. Disiplinli olma; bir durumu anlama, o durumda yapması gereken davranışa karar verme ve yetişkinlerin denetimi olmadan bu davranışı doğal bir biçimde uygulama yeteneğidir. Etkili disiplin, cezadan çok eğitimle amacına ulaşır. Etkili ve güvenli disiplinin birçok yolu vardır. Bunlardan biri de sanat eğitimidir.

1.3. Sanat Eğitimi

Bireyin psikolojik gereksinimlerinin karşılanması ve tam olarak gelişmesinin de önemli bir parçası olan sanat eğitimi; onun yaratıcı ve yapıcı güçlerini geliştirir. Sanat eğitimi kendisini geliştiren, kendisinden başlayarak genişleyen halkalar şeklinde ailesini ve toplumu sorgulayabilen, kendisiyle barışık bireyler yetiştirmede önemlidir. Kendisiyle barışık bireyler sorunun değil, çözümün parçası olurlar (Bayav, 2007). Sanat eğitimi ve şiddet ilişkisini inceleyen Smith (2000), okullarda sanatın varlığının insancıl bir eğitimi için katkı sağlayıcı bir faktör olduğunu ileri sürer; sanat eğitiminin insani değerlerin hissedilmesi ve çok yönlü öğrenme şekilleri ve yetenekleriyle şiddetin beslendiği kaynaklarla zıt bir karakter içerdiğini belirtir (Akt: Buyurgan ve Kumral, 2007).

Yapılan çalışmalarda (Darrow ve Duerksen, 1991; Hoffman, 1995) sanatın herhangi bir dalı ile uğraşma durumunun bireyde bir çeşit gurur, mutluluk duygusuna sebep olduğu ve kendini ifade etmesine yardımcı olarak kendine olan güveninin artmasını sağlayan bir başarı duygusu oluşturduğu saptanmıştır. Örneğin, güzel bir müzik etkinliğinin arkasından olumlu bir şekilde takdir toplayan çocuk, bir şeyleri başarabilmiş olmaktan dolayı işe yarama duygusunu yaşamaktadır. Bu duygular çocuğun gelecek yaşantısında kendine güvenen, üreten ve çalışan insan modelinin oluşmasını sağlayacağından toplumsal bir önemi ve yararı vardır. Uçan'ın (1996) belirttiği gibi müziğin bireyin kendini tanımasına, kendine güveninin artmasına, kendini kanıtlanmasına, kendini gerçekleştirmesine, yaşamını zenginleştirmesine ve böylece kendisine daha sağlıklı, mutlu bir yaşam kurmasına olanak sağlama, katkıda bulunma gibi işlevleri vardır. Bu da yukarıda verilen örneği doğrulamaktadır.

1.4. Müzik Eğitimi ve Önemi

Müzik eğitimi, estetik eğitimi kapsayan ve yetişmekte olan bireylere estetik duyarlılık kazandıran bir süreçtir. Tunç'a (1984) göre estetik eğitim; tüm insani değerlerden haz duyan, kendisini ve diğer insanları seven, duygularını başkalarıyla paylaşabilen, yaratmanın hazzını duyabilen, toplumsal bir varlık olabileme bilincini ve sorumluluğunu taşıyan, yapıcı, yaratıcı, zihinsel ve duygusal gelişimi sağlıklı, dengeli bir kişilik geliştirmeyi amaçlamaktadır. Estetik kişilik yapısına sahip bir birey nasıl güzeli ve çirkini ayırt edebiliyor ve güzelden yana tavır alabiliyorsa, bu yeterliliğe sahip olmayanlara göre iyiyi ve kötüyü daha iyi anlayabilir ve iyiden yana tavır alabilir. Dolayısıyla estetik eğitimi, estetik değerlerin yanı sıra etik değerlerin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır (Aktaran: Balcı, 2007).

Müzik eğitimi bireye estetik duyarlılık kazandırırken aynı zamanda dolaylı yoldan ahlaki duyarlılık da kazandırmaktadır. Böylece birey, müzik yolu ile estetik ve etik değerlere yönelerek kural dışı davranışlar göstermeyen, çağdaş toplumun ahlak kurallarına uymayan davranışlar sergilemeyen bir kişilik haline gelebilir.

Müzikle ilgilenen çocukların anlatım güçlerinin geliştiği, iş yapma alışkanlığı ve sorumluluk duygularının önemli ölçüde arttığı, yaratıcı yeteneklerinin yükseldiği ve kendilerine olan özgüvenlerinin gelişme içinde olduğu görülmüştür (Çilingir, 1990). Johann Heinrich Pestalozi (1746-1827) ve Friedrich Frobel (1782-1852) müziğin eğitimdeki yerinin altını çizen büyük eğitimcilerdir. Pestalozi'nin görüşüne göre müzik, çocuk karakterinin uyumlu gelişmesini sağlamakta, Frobel'e göre ise çocuğun gerçekçi olmasını sağlamaktadır (Yener, 1983).

Ülkemizde ise 1932 yılında İstanbul Galata'da bulunan İskoç Mektebi, Kabataş ve Robert Kolejinde öğretmenlik yapan Kazım Zafir tarafından "Çocukları Kurtarma Yurdu" adında bir kuruma dönüştürülmüştür. Kimsesiz ve suç işleyen çocuklar için beş yıl hizmet veren bu yurt, başarılı eğitim sistemiyle bugün bile adından söz ettirmektedir (Hürriyet, 2008). Zafir'e göre eğitimin birinci kuralı, ruhu temizlemektir. Bu yüzden yurttan kalan çocuklar müzik dersi de görmektedir. Ayrıca edebiyat, sanat gibi konular da münazara konuları arasında yer almaktadır (Yavuzer, 2006). Görüldüğü gibi; 78 yıl öncesinde de güzel sanatların bir kolu olan

müzik eğitimine gereken hassasiyet gösterilmiş ve suç işlemeye eğilimli gençlerin eğitiminde önemli bir yere sahip olmuştur.

Okullardaki müzik eğitimine bakıldığında; müzik dersi ilk kez 1952 yılında genel lise programlarında yerini almıştır. 1952-1974 yılları arasında “zorunlu seçmeli” olarak okutulan bu ders, 1974-1978 yılları arasında “seçmeli”, 1978 yılından itibaren de yeniden “zorunlu seçmeli” ders durumuna getirilmiştir (Uçan, 1997). Bugün ise liselerde müzik dersi zorunlu ders kapsamında çıkarılmış ve seçmeli ders durumuna getirilmiştir. Buna göre öğrenciler ilgi ve istekleri ile okulun imkanları doğrultusunda Resim/Müzik/Beden Eğitimi derslerinden birini seçebilecek ve alt sınıfta seçtikleri bir dersi üst sınıflarda değiştirebileceklerdir. Bu durumun, öğrencilerin her yıl farklı bir ders seçmek isteyeceğini ve sanat eğitiminin bir kolu olan müzik eğitimine ait hedef-davranışların yeterince kazanılamayacağını düşündürmektedir.

Ergenlerin çoğu, zamanlarının önemli bir bölümünü müzik dinleyerek geçirmektedir. Müzik dinleme ile birçok kişisel ve sosyal ihtiyaç karşılanır. Duyguları tanıma, kontrol etme, ifade etme; sesleri tanıma, sesler ve ritimlerle duygusal durum arasındaki ilişkiyi anlama gibi ihtiyaçlar müzik yolu ile anlaşılır. Çocukluk ve ergenlik yıllarında verilecek iyi bir müzik kültürü, bireylerin kurallara uymasını da kolaylaştırır. Arka arkaya melodi ve ritimlerin düzenliliği ve bireyin bunu duyması, onda bir iç disiplin geliştirir. Beraber bir müzik parçası çalmak ya da söylemek gençlerde birliktelik ve beraberlik duygularını pekiştirir, arkadaşlık duygusunu artırır. Müzik, bireylerde hoş duygular uyandıran ve keyifli anlar yaşatan bir uğraştır (Kulaksızoğlu, 2002).

Bu bilgiler ışığında gençlerimizin eğitiminde müzik eğitiminin önemi ve birey üzerindeki etkileri göz ardı edilmemeli, çağdaş eğitim anlayışımız bu yönde şekillendirilmelidir. Bu bağlamda ergenlik dönemindeki gençlerin içindeki enerji birikiminin genel müzik eğitimi ya da özengen müzik eğitimi yoluyla atılmasının veya kullanılmasının, ergende oluşabilecek kural dışı davranışları en aza indirebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı; genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimlerini cinsiyet, okudukları sınıf ve aldıkları müzik eğitimi değişkenlerine göre incelemektir. Araştırma, sanatın bir dalı olan müzik eğitiminin ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinin ruhsal durumlarını olumlu yönde etkileyerek, onların yaşama uyum sağlamalarında katkıda bulunması açısından önemlidir. Buna göre araştırmanın problem cümlesi “Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimleri; cinsiyet, okudukları sınıf ve aldıkları müzik eğitimi değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulmuştur. Problem cümlesinin yanıtlanmasına yarar sağlayacağı düşünülen alt problemler aşağıdaki gibidir:

Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimleri, öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimleri, okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2.Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimleri, öğrencilerin müzik dersi alıp almama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır.

Araştırmanın evrenini, Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi genel liselerde okuyan öğrenciler; örneklemine ise 2009-2010 öğretim yılında Ankara ili Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı merkez ilçelerdeki resmi genel liselerin kadrolu müzik öğretmeni olan, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Ankara'nın sosyoekonomik düzeylere göre bölgeleme haritası kullanılarak alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki merkez ilçelerden seçilen, 10. ve 11. sınıflarda okuyan 486 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü için %95 güven düzeyinde ve %5 hata payı ile gerekli örneklem tablosundan yararlanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). İlköğretim okullarından yeni mezun olan 9. sınıf öğrencileri, genel liselerde en az iki dönem eğitim görmesi gerektiği düşünüldüğünden; 12. sınıf öğrencileri ise YGS ve LGS hazırlığında olduğundan örneklem dışı bırakılmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kural Dışı Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Daha önce geliştirilen kural dışı davranış ölçekleri de incelenerek, "Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği"ne göre maddeler yazılmış ve bir madde havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan madde havuzundan araştırma konusuna uygun maddeler seçilerek bir taslak form hazırlanmış ve bu form uzman görüşüne sunulmuştur. Alınan görüşler doğrultusunda maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmış, uygun olmayan maddeler ölçekten çıkarılmış ve uzman önerileri doğrultusunda ölçeğe kontrol maddelerinin eklenmesine karar verilmiştir. Taslak form, ölçeğe eklenen 2 kontrol maddesiyle birlikte toplam 32 madde ile ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulama, çalışma grubunda bulunmayan 100 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda anlaşılarda güçlük çekilen 2 madde çıkarıldıktan sonra ölçek 30 maddeye düşürülmüş ve son şekli verilmiştir. Ölçme aracının Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı $\alpha = .85$ bulunmuştur.

Ölçek, ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliği doğrultusunda genel lise öğrencilerinin okul içinde gösterdikleri kural dışı davranışları belirlemek amacıyla "Birincil Kural Dışı Davranışlar" ve "İkincil Kural Dışı Davranışlar" olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Her boyut bir alt ölçek olarak düşünülmüştür. Birincil Kural Dışı Davranışlar, uyarı ve kınama cezasını gerektiren davranış türünü; İkincil Kural Dışı Davranışlar ise, okuldan kısa süreli uzaklaştırma ve üstü olan cezayı gerektiren davranış türünü oluşturmaktadır. Ölçekte kullanılan maddeler aşağıdaki gibidir:

I. Birincil Kural Dışı Davranışlar Alt Ölçeğine İlişkin Maddeler

1. Okulda çeşitli yerlere yazı yazarak rahatlarım
3. Öğretmenlerimin uyarılarını dikkate alırım
4. Kılık-kıyafetim yüzünden okulda başım derde girer
6. Arkadaşlarıma sormadan eşyalarını almam
7. Sınavlarda kopya çekerim
8. Dersle ilgili araç-gereçleri daima yanımda bulundururum
11. Okulda yalan söylemek başvurduğum yollardan biridir
12. Derslere geç girme alışkanlığım vardır
13. Öğretmenden izin almadan sınıftan çıkmayı severim
14. Arkadaşlarımla alay ederim
15. Okul zamanı dışarıda başıboş gezmekten çok zevk alıyorum
17. Okuldaki görevlilere saygısız davranmam
18. Derslerde sıkıldığımı belli ederim
19. Ders boyunca yanımdaki arkadaşım ile konuşurum
20. Okuldaki törenlere katılmamak için fırsat kollarım
26. Okulda yalan söylemem (kontrol sorusu)
28. Sınavlarda kopya çekmem (kontrol sorusu)

II. İkincil Kural Dışı Davranışlar Alt Ölçeğine İlişkin Maddeler

2. Hiçbir arkadaşıma hakaret etmem
5. Okulda zararlı madde kullanmanın kötü bir davranış olduğuna inanırım
9. Arkadaşlarımdan benden çekinmeleri için her şeyi yaparım
10. Öğretmenlerimi tehdit etmem
16. Okulda kendimi güvende hissetmek için yanımda savunma araçları bulundururum.
21. Küfür etmek beni rahatlatır
22. İstedikimi elde etmek için arkadaşlarımla tehdit ederim
23. Öğretmenlere fiziksel gücümü göstermekten çekinmem
24. Okulda arkadaşlarımdan eşyalarına zarar vermem
25. Arkadaşlarımla sorunlarımı kavga ederek çözerim
27. Okulda herhangi bir şeye kızdığımda okul araç-gereçlerine zarar veririm

29. Okula ait bir şeyi habersiz alıp götürmem

30. Kendi kurallarımızın olduğu çatışmacı bir gurubum var

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek, “kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden oluşan Likert tipi dereceleme ölçeğidir. Ölçekte, 11 olumlu, 19 olumsuz madde bulunmaktadır. Olumsuz ifadelerin puanlaması tersine çevrilerek yapılmıştır. Öğrencilerin tüm maddelerden elde ettikleri toplam puanlar “Genel Kural Dışı Davranış Puanını” göstermektedir. Ölçekten alınan puanların yüksek oluşu öğrencilerin kural dışı davranış gösterme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

2.2. Verilerin Toplanması

2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmış ve ölçme araçları, okul idaresinin uygun gördüğü gün ve saatlerde 510 genel lise öğrencisine bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı, yanıtların gizli kalacağı, sonuçların bireysel olarak incelenmeyeceği ve tüm grubun sonuçlarının toplu olarak değerlendirileceği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Uygulama sırasında öğrencilere isim belirtmemeleri, kimliklerini açığa çıkaracak herhangi bir ifadede bulunmamaları özellikle belirtilmiştir. Uygulama öğrencilere zorunlu tutulmamış, istemeyen öğrencilere uygulanmamıştır. Toplanan anketler incelendiğinde samimi cevap verilmediği düşünülen, soruların bir kısmına eksik cevap verilen ve kontrol sorularının incelenmesi sonucu tutarsızlık gösteren 24 anket elenerek 486 öğrencinin yanıtı değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemlerinden (frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma) yararlanılmış, ayrıca ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar için t testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. F değeri istatistiksel olarak anlamlı çıktığında ($p < 0,05$) hangi gruplar arasında önemli fark olduğunu belirlemek için grup varyanslarının eşitliği sağlandığı durumda Scheffe ikili karşılaştırma testinden; grup varyanslarının eşitliği sağlanmadığında ise Scheffe testinin non-parametrik karşılığı olan Tamhane ikili karşılaştırma testinden yararlanılmıştır (Tabachnic ve Fidell, 2001; Kalaycı, 2005). Tüm analizler SPSS paket programı ile yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar, araştırmada ele alınan alt amaçların sırasına göre verilmiştir.

Tablo1: Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Kural Dışı Davranış (KDD) Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin T-Testi Sonuçları

KDD Ölçeği	Gruplar	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Birincil KDD Alt Ölçeği	Kız	233	30,43	8,52	-4,82	0,001*
	Erkek	253	34,58	10,29		
İkincil KDD Alt Ölçeği	Kız	233	19,57	5,64	-8,41	0,001*
	Erkek	253	25,59	9,50		
KDD Ölçeği Toplamı	Kız	233	50,00	12,95	-8,58	0,001*
	Erkek	253	60,17	18,46		

*p<.05

Tablo 1’de alt ölçeklerin puanlarına ve KDD ölçeği genel puanlarına bakıldığında kız ve erkek puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır (t= -8,58; p<.05). Buna göre genel lise öğrencilerinin KDD gösterme eğilimleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Grup ortalamaları incelendiğinde alt ölçeklerin puanlarının ve KDD ölçeği toplam puanının kız öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Yüksek puanların kural dışı davranışlara olan eğilimi arttırdığı düşünüldüğünde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre birincil ve ikincil kural dışı davranışlara daha eğilimli olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Genel Lise Öğrencilerinin Okudukları Sınıfa Göre Kural Dışı Davranış (KDD) Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin T-Testi Sonuçları

KDD Ölçeği	Gruplar	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Birincil KDD Alt Ölçeği	10. SINIF	272	31,95	10,10	-1,65	0,1
	11. SINIF	214	33,41	9,12		
İkincil KDD Alt Ölçeği	10. SINIF	272	22,69	8,74	-0,03	0,979
	11. SINIF	214	22,71	8,06		
KDD Ölçeği Toplamı	10. SINIF	272	54,64	17,56	-0,96	0,337
	11. SINIF	214	56,12	15,85		

Tablo 2’de alt ölçeklerin puanlarına ve KDD ölçeği toplam puanına bakıldığında 10. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (t= -0,96; p>.05). Bu bulguya dayanarak genel lise öğrencilerinin KDD gösterme eğilimleri ile okudukları sınıf arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Alt ölçeklerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında ise öğrencilerin daha çok birincil kural dışı davranışlara eğilimli olduğu, 11. sınıf öğrencilerinin 10. sınıf öğrencilerine göre daha fazla birincil KDD sergileme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum 11. sınıf öğrencilerinin uyarı ve kınama cezası gerektirecek davranışlara daha eğilimli olduğu sonucunu düşündürmektedir.

Tablo 3: Genel Lise Öğrencilerinin Çeşitli Sınıflarda Müzik Dersi Alıp Almama Durumlarına Göre Kural Dışı Davranış (KDD) Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

KDD Ölçeği	Gruplar	N	Ort.	Ss	Lev.	P	F	p	Fark
Birincil KDD Alt Ölçeği	A. Hiç müzik dersi almayanlar	239	34,93	10,87	5,87	0,001*	6,26	0,001**	A > C A > E
	B. 9. sınıfta alanlar	12	30,83	9,17					
	C. 10. sınıfta alanlar	119	29,30	8,22					
	D. 11. sınıfta alanlar	51	31,78	7,50					
	E. Herhangi iki sınıfta alanlar	55	31,49	6,44					
	F. Toplam üç sınıfta alanlar	10	28,10	8,37					
	Genel Toplam	486	32,59	9,70					
İkincil KDD Alt Ölçeği	A. Hiç müzik dersi almayanlar	239	25,10	9,39	9,45	0,001*	14,87	0,001**	A > C A > D A > E A > F
	B. 9. sınıfta alanlar	12	22,67	8,79					
	C. 10. sınıfta alanlar	119	20,05	7,11					
	D. 11. sınıfta alanlar	51	21,14	6,92					
	E. Herhangi iki sınıfta alanlar	55	20,40	5,08					
	F. Toplam üç sınıfta alanlar	10	17,60	2,01					
	Genel Toplam	486	22,70	8,44					
KDD Ölçeği Toplamı	A. Hiç müzik dersi almayanlar	239	60,03	18,85	9,15	0,001*	8,98	0,001**	A > C A > D A > E A > F
	B. 9. sınıfta alanlar	12	53,50	17,50					
	C. 10. sınıfta alanlar	119	49,35	14,10					
	D. 11. sınıfta alanlar	51	52,92	13,12					
	E. Herhangi iki sınıfta alanlar	55	51,89	9,69					
	F. Toplam üç sınıfta alanlar	10	45,70	9,65					
	Genel Toplam	486	55,29	16,83					

*P<.01

**p<.05

Tablo 3 incelendiğinde Levene testi sonuçlarının birincil KDD alt ölçeği, ikincil KDD alt ölçeği ve KDD ölçeği toplam puanları için 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda genel lise öğrencilerinin çeşitli sınıflarda müzik dersi alıp almama durumlarının, KDD ölçeğine ilişkin puanlarda anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır (F=8,98; p<.05). Bu sonuca dayanarak birincil KDD alt ölçeği, ikincil KDD alt ölçeği ve KDD ölçeği toplam puanı için en az iki grubun ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Hangi gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğunu belirlemek için birincil KDD alt ölçeği, ikincil KDD alt ölçeği ve KDD ölçeği toplam puanı için Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Tamhane testi sonuçlarına göre; birincil KDD alt ölçeği için hiç müzik dersi almayan grup ortalamaları ile 10. sınıfta ve herhangi iki sınıfta müzik dersi alan grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuca bağlı olarak hiç müzik dersi almayan öğrencilerin birincil kuraldışı davranış gösterme eğilimi, 10. sınıfta ve herhangi iki sınıfta müzik dersi alan öğrencilerden fazladır.

İkincil KDD alt ölçeği ve KDD ölçeği toplam puanları için ise hiç müzik dersi almayan grup ile 10. sınıfta, 11. sınıfta, herhangi iki sınıfta ve toplam üç sınıfta müzik dersi alan grupların ortalamaları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, müzik dersi almayan grubun ikincil KDD alt ölçeği ve KDD ölçeği toplam puan ortalamaları, 10. sınıfta, 11. sınıfta, herhangi iki sınıfta ve toplam üç sınıfta müzik dersi alan grubun ortalamalarından daha yüksektir.

Bu sonuçlara bağlı olarak hiç müzik dersi almayan öğrencilerin kural dışı davranışlara olan eğilimleri, herhangi bir sınıf ya da sınıflarda müzik dersi alan öğrencilerden daha fazladır yorumu yapılabilir.

Ayrıca KDD ölçeği toplam puanlarına bakıldığında aritmetik ortalamaların birden fazla sınıflarda müzik dersi alanlara doğru azaldığı gözlenmektedir. Buradan da müzik eğitimine sistemli bir şekilde devam eden öğrencilerin kural dışı davranış eğilimlerinde azalma olduğu yorumu çıkarılabilir.

4. SONUÇ

Bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Genel lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre kural dışı davranış gösterme eğilimlerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, erkek öğrencilerin KDD eğilimleri, kız öğrencilerin KDD eğiliminden daha fazladır.

Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimlerinde okudukları sınıfa göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak ortalama sonuçlarına göre 11. sınıf öğrencilerinin birincil KDD gösterme eğilimleri 10. sınıf öğrencilerine göre daha fazladır denilebilir.

Genel lise öğrencilerinin kural dışı davranış gösterme eğilimlerinde çeşitli sınıflarda müzik dersi alıp almama durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, hiç müzik dersi almayan öğrencilerin kural dışı davranışlara olan eğilimleri, herhangi bir sınıf ya da sınıflarda müzik dersi alan öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca KDD ölçeği toplam puanlarına göre aritmetik ortalamaların birden fazla sınıflarda müzik dersi alanlara doğru azaldığı sonucuna varılmıştır. Buradan da müzik eğitimine sistemli bir şekilde devam eden öğrencilerin kural dışı davranış eğilimlerinde azalma olduğu sonucu çıkarılabilir.

5. ÖNERİLER

Araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Genel liselerde müziği anlayan, yaratan, yorumlayan, müziğin birleştirici özelliğini kullanarak kendisi için yapıcı hale getiren öğrenciler yetiştirilmelidir. Bunun için de müzik öğretim programları öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkaracak

ve geliştirecek tarzda, ilgi ve yeteneklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Araştırmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla kural dışı davranış gösterme eğiliminde olduğu sonucu ortaya çıktığından, özellikle erkek öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam yaratılmalı, duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade etmelerine imkan sağlanmalıdır. Buna göre ritim grubu, çalgı topluluğu, koro gibi müziksel etkinliklere daha fazla erkek öğrencinin katılımı sağlanabilir ya da sadece erkek öğrencilerden oluşan bir müziksel etkinlik tasarlanabilir.

MEB Talim Terbiye Kurulu'nun 11.09.2009 tarih ve 151 sayılı kararı gereği genel lise öğrencilerinin haftalık ders programlarında müzik dersi, resim ve beden eğitimi derslerinin de bulunduğu seçmeli dersler arasındadır. Birçok öğrenci, beden eğitimi dersinin bulunduğu seçenekler içinden müzik dersini seçmek istemeyebilir. Oysa seçmeli dersler, her üst sınıfta devamlılığı sağlamak şartıyla sanat eğitim dersleri olan müzik ve resim olmak üzere iki seçeneğe indirildiğinde, tüm öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini en rahat ifade edebilecekleri alana yönlenebilecek ve lise öğrenim hayatları boyunca sanat eğitiminden uzaklaşmamış olacaklardır.

KAYNAKÇA

- Balcı, Y. B. (2007). Estetik Eğitimde Güzel İle İyi Arasındaki Bağ. *III. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Başar, H. (1994). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bayav, D. (2007). Sanat Eğitimiyle Gelişen Uyumlu Kişilik, Azalan Şiddet Eğilimi. *III. Ulusal Sanat, Eğitim ve Şiddet Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Buchanan-Barrow, E. and Barrett, M. (1998). Individual Differences in Children's Understanding of The School. *Social Development*, 7 (2): 250-268.
- Buyurgan, S. ve Kumral, Ç. (2007). Bireyin Eğitim Sürecinde Sanat Eğitimi Neden Yer Almalıdır. *III. Ulusal Sanat, Eğitim ve Şiddet Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çilingir, V. (1990). İlk ve Orta Dereceli Okullarda Eğitici Çalışmalar İçerisinde Müziğin Yeri. *Orkestra Dergisi*, 198: 31.
- Darrow, A and Duerksen, G. L. (1991). Music Class Fort The At-Risk: A Music Therapist's Perspective. *Music Educators Journal*, 78 (3): 46-49.
- Gallatin, J. (1995). *Ergenlik Kuramları*. (Çev. B. Onur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Hoffman, E. (1995). Music is Key To Active, Happy Lives. *Teaching Music*, 3 (2): 44-45.
- Hürriyet Gazetesi. (2008). *Kazım Zafir*, 29.08.2009 tarihinde <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=9887040> internet sitesinden alınmıştır.
- Kalaycı, Ş. (Editör). (2005). *Faktör Analizi, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kaner, S. (2001). Suç Davranışı Ölçeği Geliştirme Çalışması. *I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, Ankara.
- Köknel, Ö. (1999). *Ergenlik Dönemi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Nelsen, J and Lott, L. (2001). *Ergen Gençler İçin Pozitif Disiplin*. (Çev. B. Öztürk). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Okat, A. İ. (2006). Genel Lise ve Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okuldaki Kural Dışı Davranışlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri (Adana İli Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. (12.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tabachnick, B. G. and Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Happer Collins College Publishers.
- Uçan, A. (1996). *İnsan ve Müzik: İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*. (İkinci Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uluğ, F. (1999). *Eğitimde Grup Süreçleri*. Ankara: TODAİE Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (1994). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk ve Suç*. (11. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yener, F. (1983). *Müzik*. İstanbul: Apa Ofset Basımevi.
- Yıldırım, B. ve Sezginsoy, B. (2004). Liselerde Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları Ve Sebepleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*. (11. Basım) Ankara: Özgür Yayınları.